

encreuament de les dues denominacions que té aquesta eina en dialectes flamencs: *voorlooper*, pròpiament 'precursor' (d'on el fr. *varlope*) i *weerlucht*, pròpiament 'llampec', explicables totes dues perquè la garlopa, en desbastar, precedeix l'obra del ribot, tal com el llampec es veu abans que el tro retrunyí. □ 1.ª doc.: inv. vigatà de 1774 (DAG).

Ja recollit pels lexicògrafs des del Belv., i usat per prosadors com Ruyra o Coromines: «Els seus pares ho havien fet tot per ell ---. A l'acabar els seus estudis, En Joan Apòstol es va sentir senyor d'una renda espiritual ---. El pare era un fusteret que s'havia avesat a allisar tots els nusos de la vida amb la seva garlopa; per això una mirada dels seus ulls era ja un acte, i En Joan Apòstol havia après a llegir des de petit, en l'energia de la faç paternal, que els grops de l'existència humana són encenalls frèvolos que salten pel sol esforç de la voluntat» (O. C., 526b2). No valdrà la pena de repetir ací la demostració que, en seguiment de Behrens (*Beitr. z. frz. Wortgeschichte u. Gramm.*, 271-2) vaig donar de l'etimologia flamenca i francesa en el DCEC: el fr. dial. *warlope* ja es troba en el S. xv, i va passar també al cast. *garlopa* [1604] per conducte del llgd. *garlopo*.

DERIV.: *Garlopar*; *garlopear*; *agarlopar*; *engarlopear*. *Garlopi* [DAG].

Garlotejar, V. *garlar* *Garlotx*, V. *galotxa* *Garlotxa*, V. *galotxa* i *garrotxa* *Garlloja*, de *garlloja*, i aquest de *gallaraja* (AlcM) amb metàtesi, forma encruada de *pelloja* i *pelleraja* amb la *g-* de *gorropasa* (BORRA) o d'una pronúncia *gutlloja* < *butlloja* *Garmolls*, V. *grum* *Garnada*, *garnar*, V. *agranar* (GRA) *Garnaina*, V. *garnatxa*

GARNATXA, 'vestit talar que es duia damunt els altres', de l'oc. ant. *ganacha* o *garnacha* 'mantell de pell', i aquest, probablement del ll. GAUNACA 'espècie de mantell pelut', mot d'origen irani, cf. ave. *gaona*- 'pèl (dels animals), color de llur pèl'. □ 1.ª doc.: princ. S. XIII.

«B., veger del Còmite levà de els Puçals 18 vacas e nafrà un hòmine per mort, el preborde dexès [garnaxa que vené a 'N Minu ---» en un memorial de greuges de l'Alt Conflent, princ. S. XIII (Aiguatèbia, PPujol, *DocVgUrg.*, 7.4). Cerverí de Girona per conquistar una pastora ingènua ofereix en la seva *Peguesca* regalar-li una «guonela --- / e *garnatxa* ben cordada» (ed. Ugolini, 101; Riq., 2; v. 123). «Don Fortuny Lópeç no havia sinó una barbuda, que's mès en la testa, e una *garnatxa* que's vestí, e un mul en què cavalgava, e una lança que tenia», Jaume I (*Cròn.*, 270).

Freqüent en docs. purament utilitaris. Entre les mercaderies que cobren els corredors barcelonins de 1271 figuren «un centenar d'anyines, 2 drs. ---, pena de conills, 1 dr. ---, *guarnatxes* de cunils 1 morabetí --- e un mor. si's ven en alberç; item lo vestir dels cunills,

un dr. ---» (*EntreDL* I, 157, § 84); de pells blanques de conills es tracta també en un doc. vigatà de 1261: «15 *garnatxias* de blancs de cirogrellis» (CaCandi, *MiscHistCat.* II, 407), i de Vic, a. 1242 (ib. II, 429), he citat un altre *garnatxia* (*estamfort*, ESTAM); «deu *garnatxes* de conils qui costaren 120 morabetins», Empordà, 1279-99 (BABL VII, 244); «*garnatxa* d'anyels --- un dr.», ross. 1284 (RLR IV, 371), i un altre de ross. de 1295 (RLR V, 85), veg. BELLMARI.

Era el gran mantell que usaven els Hospitalers: manaven c. 1400 «que frare en estiu no leu la pena <'pellissa'> de la *garnatxa*, mes que-puxa aver altra sens pena ---», MiretS (*TemplH*, p. 550). Com a català pot valer el testimoni baix llatí de 1213 relatiu segons Du C. a una reina nostra (altremanent escrit, tres cops seguits, amb una curiosa variant *guasnacia*). *Garnayna* (en un doc. S. XIV, AlcM) pot resultar d'una espècie de repercussió del duplicat *-atge/-aina* en el sufix -AGINEM.

També apareix d'hora ja, en gallego-portuguès; en les *Cantigas de Sta. Maria*, mj. S. XIII: «esta é do frade que fazia a *garnacha* d'orações a Santa Maria» (274.1, 274.6) que Mettmann glossa «vestidura talar, espècie de gabão», i figura en una *Cantiga d'Escarnho* (35.6) i en castellà [1222]. Però més encara en llengua d'oc, car ja es troba *ganacha* o *gannacha* en dos trobadors de la segona meitat del S. XII, Bertran de Born i Peire Vidal; *garnacha* en un doc. narbonès del mateix segle, i n'hi ha tres més de la mateixa procedència, corresponents al següent, i encara d'altres de medievals, tant de la forma amb *-r-* com sense; a part d'un masculí *ganach* (o *ganac*, potser grafia incompleta), del qual hi ha bastants testimonis en el S. XIV, més molts docs. en baix llatí, des del S. XIII, que semblen pertànyer quasi tots al Sud de França. En francès, des de 1285; en italià *guarnacca*, des de Boccaccio, i *guarnaccia* un cop en el S. XIV, sovint en el XVI; a part d'un *guarnaza* en dialecte de Pavia, que és del S. XIII o del XIV.

Vaig provar l'etimologia en el DCEC (nota 8) i Rohlf s'hi ha adherit amb elogi declarant-la «muy persuasiva» (*Homen. a D. Alonso III*, 271). És el llatí GAUNACA (resp. GAUNACUM), que ja apareix en Varró com a nom d'una pellissa, mot que es pronunciarà *GALNACA en llatí vulgar; també *καυνάχη(ς)*, nom d'una vestidura persa en Aristòfanes. La consonificació de la *y* és del mateix tipus que la de *calma*, *salma*, *esmeralda* etc.; i també l'altra vestidura irànica *gaunape* (de què parlarem a VANOVA, i d'on surt essencialment aquest mot català) apareix com a *galnape* en St. Isidor: això explica alhora les dues formes de l'ocità arcaic *garnacha* i *ganacha*: amb el grup insòlit LN, assimilat, en aquesta, i reduït al tipus corrent *-rn-*, en aquella.

L'entrada de tals noms iranís de vestidures en el llatí vulgar s'explica per l'intercanvi militar del baix Imperi, amenaçat per les guerres pàrtiques, que he descrit en la conferència de París 1978, p. p. «Els Marges». El mot es propagà per Europa des de la part Nord de les terres d'oc (d'on eren els trobadors com Bertran de Born), ço que fou causa del canvi de -cca